

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ¹

Της κ. ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ

Βοηθού της Δ' Έδρας Πολιτικής Οικονομίας της Α.Σ.Ο.Ε.Ε.

Σκοπός της έργασίας αυτής είναι ή μελέτη της δομής της καταναλώσεως τών άστικών νοικοκυριών άφ' ένός και τών ήμιαστικών-άγροτικών νοικοκυριών της χώρας άφ' έτέρου, καθώς και ή σύγκριση μεταξύ τους, για τά έτη 1963/64 και 1974. Η γνώση τών καταναλωτικών προτύπων τών νοικοκυριών και τών παραγόντων πού επιδρούν στην μεταβολή τους, είναι ώς γνωστό πολύτιμο βοήθημα στην πρόβλεψη της διαρθρώσεως της καταναλώσεως για τήν χάραξη όρθης οικονομικής πολιτικής.

Στό πρώτο τμήμα της μελέτης περιγράφονται τά στατιστικά στοιχεία πού χρησιμοποιήθηκαν, ένώ στό δεύτερο εξετάζεται ή μαθηματική μορφή της συναρτήσεως καταναλώσεως πού υίοθετήθηκε. Στό τρίτο τμήμα αναλύονται τά άποτελέσματα και στό τέταρτο παρατίθενται τά κυριώτερα συμπεράσματα. Τέλος στό στατιστικό παράρτημα δίνονται οί σχετικοί πίνακες της οίκονομετρικής αναλύσεως.

1. Στατιστικά στοιχεία

Σύμφωνα μέ τούς όρισμούς της Έθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος (ΕΣΥΕ), σάν άστικά νοικοκυριά θεωρούνται εκείνα πού έχουν τήν κατοικία τους σέ πόλεις μέ περισσότερους άπό 10.000 κατοίκους, ένώ σάν ήμιαστικά-άγροτικά, θεωρούνται τά νοικοκυριά πού έχουν τήν κατοικία τους σέ πόλεις και χωριά μέ πληθυσμό κάτω άπό 10.000 κατοίκους.

Έρευνες οίκογενειακών προϋπολογισμών έχουν διεξαχθή άπό τήν ΕΣΥΕ για μέν τά άστικά νοικοκυριά της χώρας για τά έτη 1957/58, 1962/63 έως 1968/69 και 1974, για δέ τά ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά για τά έτη 1963/64 και 1974. Μέ βάση τά στοιχεία τών παραπάνω έρευνών, για τά άστικά νοικοκυριά έχουν γίνει διάφορες μελέτες, π.χ. για τό έτος 1957/58 (Κεβόρκ (13)) και για τά έτη 1957-1962

---

1. Θεωρώ ύποχρέωση νά εύχαριστήσω τόν καθηγητή κ. Κ. Προδρομίδα για τήν ούσιαστική βοήθεια πού μου προσέφερε στην έκπλήρωση της έργασίας αυτής, καθώς και τόν καθηγητή κ. Γ. Κουτσομάρη για τήν έποικοδομητική κριτική του.

(Crocket (2)). 'Από τόν Θ. Σκοϋντζο (17) έρευνήθηκαν συγκριτικά τὰ καταναλωτικά πρότυπα τῶν ἀστικῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος γιά τὸ ἔτος 1957 καί τῶν ἡμιαστικῶν-ἀγροτικῶν περιοχῶν γιά τὸ ἔτος 1963-64. Ἡ ἐπιλογή στήν μελέτη μας τῶν ἐτῶν 1963/64 (1.5.63-30.4.64) καί 1974 (1.1.74-31.12.74) γιά διαχρονική σύγκριση μεταξύ καί τῶν δύο ομάδων νοικοκυριῶν, δηλαδή ἀστικῶν καί ἡμιαστικῶν-ἀγροτικῶν, ἔγινε γιὰτί μόνο γι' αὐτὰ τὰ ἔτη ὑπάρχουν διαθέσιμα καί συγκρίσιμα στατιστικά στοιχεῖα.

Τὰ στοιχεῖα τῶν οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν, ὅπως δημοσιεύονται, ἐμφανίζονται σάν ἐβδομαδιαῖοι ἢ μηνιαῖοι μέσοι ὄροι δαπανῶν κατὰ νοικοκυριό, σέ τρέχουσες τιμές καί ταξινομοῦνται κατὰ τάξεις συνολικῆς δαπάνης. Οἱ δαπάνες ἀφοροῦν διάφορες κατηγορίες ἀγαθῶν, δηλαδή (α) εἶδη διατροφῆς, (β) οἶνοπνευματώδη ποτά-καπνό (γ) εἶδη ἐνδύσεως-ὑποδήσεως, (δ) στέγαση-ὑδρευση - καύσιμα-φωτισμό, (ε) διαρκῆ ἀγαθὰ οἰκιακῆς χρήσεως - οἰκιακά εἶδη ἀμέσου καταναλώσεως-οἰκιακές ὑπηρεσίες, (στ) ὑγεία-ἀτομικό εὐπρεπισμό, (ζ) ἐκπαίδευση-μόρφωση καί ἀναψυχή, (η) μεταφορές-ἐπικοινωνίες καί (θ) διάφορα ἄλλα ἀγαθὰ καί ὑπηρεσίες. Ἐπίσης, κάθε μία ἀπό τίς πῖο πάνω κατηγορίες δαπάνης ὑποδιαιρεῖται σέ μικρότερες κατηγορίες πού ἀφοροῦν ἐπί μέρους ἀγαθὰ.

Τὸ κλάσμα δειγματοληψίας πού χρησιμοποιήθηκε γιά τίς ἔρευνες αὐτές τῆς ΕΣΥΕ, ἦταν τῆς τάξεως τοῦ 1 πρὸς 300 γιά ὅλα τὰ νοικοκυριά τοῦ ἔτους 1974 καθὼς καί γιά τὰ νοικοκυριά τῶν ἡμιαστικῶν-ἀγροτικῶν περιοχῶν τοῦ 1963/64, ἐνῶ γιά τίς ἀστικές περιοχές τοῦ 1963/64 τὸ ἀντίστοιχο κλάσμα ἦταν 1 πρὸς 1.500.² Ἀξίζει ν' ἀναφερθεῖ ὅτι στήν τελευταία αὐτὴ κατηγορία (ἀστικά νοικοκυριά 1963/64) τὸ δείγμα περιέλαβε νοικοκυριά μόνο ἀπὸ πόλεις ἄνω τῶν 30.000 κατοίκων. Εἶναι λοιπὸν πιθανὸν ὅτι τὰ ἀποτελέσματά μας πού ἀφοροῦν τὰ νοικοκυριά αὐτά, νὰ ἔχουν ἐπηρεαστεῖ ἀπὸ τὸ διαφορετικὸ κλάσμα δειγματοληψίας καί ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι δὲν περιλαμβάνονται πόλεις ἀπὸ 10.000-29.999 κατοίκους. Ἐπὶ πλέον, πρέπει νὰ ληφθεῖ ὑπ' ὄψη, κατὰ τὴν σύγκριση τῶν ἀποτελεσμάτων, ἔτι ἡ ΕΣΥΕ ἔκανε ὀρισμένες τροποποιήσεις στήν ταξινόμηση τῶν ἀγαθῶν καί τῶν ὑπηρεσιῶν γιά τὸ ἔτος 1974 ὡς πρὸς τὸ ἔτος 1963/64. Οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ αὐτές εἶναι: α. Τὰ εἶδη καπνιστοῦ τὸ 1974 περιλαμβάνονται στήν ὑποομάδα «ἄλλα ἀγαθὰ», ἀντὶ στήν ὑποομάδα «καπνός». β. Στήν ὑποομάδα «στέγαση καί ὑδρευση» δὲν περιλαμβάνονται πλέον τὸ ἔτος αὐτὸ δαπάνες ἀγορᾶς σπιτιοῦ ἢ οἰκοπέδου, ἐπεκτάσεως ἢ βελτιώσεώς του καί τόκοι στεγαστικῶν δανείων. γ. Ἡ κατηγορία «ιατρικὴ περίθαλψη - ἀτομικός εὐπρεπισμός - ἐκπαίδευση - μόρφωση - ἀναψυχή» ἐμφανίζεται ἑνιαία μόνο γιά τίς ἀστικές περιοχές τοῦ ἔτους 1963/64, ἐνῶ ὑποδιαιρεῖται σέ δύο ομάδες

2. Ἡ δειγματοληψία ἔγινε μὲ βάση τίς ἀπογραφές τῶν ἐτῶν 1961 (9) καί 1971 (10). Τὸ 1961 ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἦταν 8.388.500 κάτοικοι, δηλαδή 2.142.308 νοικοκυριά. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ 44,3% ζοῦσαν σέ ἀστικούς συνοικισμούς, 12,5% σέ ἡμιαστικούς καί 43,1% σέ ἀγροτικούς οἰκισμούς. Τὸ 1971 ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας ἦταν 8.768.370 δηλαδή 2.556.200 νοικοκυριά καί ἀπὸ αὐτὰ τὰ 54,01% ζοῦσαν σέ ἀστικές περιοχές, 11,2% σέ ἡμιαστικές καί 34,5% σέ ἀγροτικές περιοχές.

γιά τις ήμισιαστικές περιοχές του έτους 1963/64 και για όλες τις περιοχές τὸ έτος 1974. δ. Στην ομάδα «μόρφωση-έκπαίδευση-άναψυχή» περιλαμβάνονται, τὸ 1974, τηλεοράσεις, ραδιόφωνα, μουσικά ὄργανα κ.λπ. πὸ μεταφέρθηκαν ἀπὸ τὴν ομάδα «διαρκῆ ἀγαθὰ οἰκιακοῦ ἐξοπλισμοῦ».

2. Ἡ Συνάρτηση Καταναλώσεως

Γιά τὴν περιγραφὴ τῶν καταναλωτικῶν προτύπων ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ μέχρι σήμερα διάφορες μαθηματικὲς μορφές τῆς συναρτήσεως καταναλώσεως. Ἡ πιὸ ἀπλὴ εἶναι ἡ συνάρτηση:

$$C_i = \alpha_i + \beta_i Y + u_i \quad (1)$$

δπου C εἶναι ἡ δαπάνη γιά τὸ ἀγαθὸ ἢ τὴν ομάδα ἀγαθῶν i, Y εἶναι ἡ συνολικὴ δαπάνη καὶ u_i εἶναι ὁ διαταρακτικὸς ὁρος. Ἡ συνάρτηση αὐτὴ χρησιμοποιήθηκε πρῶτα ἀπὸ τοὺς Allen καὶ Bowley (1). Ἀπὸ τοὺς Prajs καὶ Houthakker (16) χρησιμοποιήθηκε ἡ ἡμιλογαριθμικὴ μορφή,

$$C_i = \alpha_i - \beta \log_e Y - u_i \quad (2)$$

Ὁ Stone (18) χρησιμοποίησε τὴν ἐκθετικὴ μορφή:

$$C = \alpha' Y u' \quad (3)$$

πὸ μπορεῖ νὰ γραφεῖ καὶ σὰν γραμμικὴ σχέση μετὰξὺ τῶν λογαρίθμων τῶν μεταβλητῶν (διπλὴ λογαριθμικὴ συνάρτηση). Οἱ Working (20) καὶ Leser (14, 15) χρησιμοποίησαν τὴν σχέση:

$$\frac{C_i}{Y_i} = \alpha_i + \beta_i \log Y - u_i \quad (4)$$

Ἐχουν ἐπίσης χρησιμοποιηθῆ καὶ συναρτήσεις ὑπερβολικῆς, σιγμοειδοῦς καὶ παραβολικῆς μορφῆς (13).

Σ' αὐτὴ τὴν μελέτη προτιμήσαμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τὴν διπλὴ λογαριθμικὴ συνάρτηση καταναλώσεως ὅπως χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Houthakker (11). Ἡ ἐν λόγω συνάρτηση καταναλώσεως εἶναι ἡ:

$$\log C_i = \log \alpha_i + \beta_i \log Y + \gamma_i N + u_i \quad (5)$$

Σ' αὐτὴν περιλαμβάνεται σὰν μεταβλητὴ ἐκτὸς τῆς συνολικῆς δαπάνης Y, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ νοικοκυριοῦ, N, ἐνῶ τὰ σύμβολα α_i , β_i , γ_i , εἶναι οἱ παράμετροι πὸ πρέπει νὰ ἐκτιμηθοῦν. Ὁ δείκτης i, $i=1, \dots$, ἀναφέρεται στὴν i κατηγορία ἀγαθῶν.

Τὰ πλεονεκτήματα τῆς διπλῆς λογαριθμικῆς συναρτήσεως πὸ ἔχουν συζητηθῆ διεξοδικὰ σὲ ἄλλες ἐργασίες, ὅπως στὶς (11), (13), (14) καὶ τὴν κάνουν νὰ ἐπικρατεῖ

έναντι τῶν ἄλλων συναρτήσεων εἶναι : (α) ἡ καλὴ προσαρμοστικότητα, (β) ἡ αὐτόματη διόρθωση τῆς ἑτεροσκεδαστικότητας καὶ (γ) ἡ ἀπλότητα τῶν ὑπολογισμῶν γιὰ τὴν ἐκτίμηση τῶν παραμέτρων. Σὰν μειονεκτήματα τῆς μεθόδου ἀναφέρονται (α) ἡ σταθερότητα τῶν ἐλαστικότητων. Ἐν τούτοις τὸ μειονέκτημα αὐτὸ δὲν εἶναι ἀπόλυτο, ἐφ' ὅσον πρόκειται γιὰ εὐρεῖες κατηγορίες ἀγαθῶν (2), καὶ συνεπῶς μέσα στὶς κατηγορίες αὐτὲς ὑπάρχουν πολλές δυνατότητες στροφῆς τῶν προτιμήσεων γιὰ ἀγαθὰ καλλίτερης ποιότητας, ὅταν αὐξάνεται τὸ εἰσόδημα. (β) Ἡ μὴ ἱκανοποίηση τοῦ κριτήριου τῆς προσθετικότητας. (γ) Ἡ ὑπερεκτίμηση τῆς στατιστικῆς τοῦ Student (19). Παρὰ ταῦτα ἡ στατιστικὴ ποὺ λαμβάνεται εἶναι συνήθως μεγάλη, πράγμα ποὺ σημαίνει ὅτι οἱ ἐλαστικότητες θὰ εἶναι σημαντικὲς ἀκόμη καὶ ἐὰν ἐξαλειφθῇ ἡ πηγὴ τοῦ σφάλματος.

Πρὶν ἐφαρμόσουμε τὴν διπλὴ λογαριθμικὴ συνάρτηση, σταθμίσαμε τὶς δαπάνες γιὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὶς ὑπηρεσίες καθὼς καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἀτόμων κατὰ νοικοκυριὸ μὲ τὸ ποσοστὸ τῶν νοικοκυριῶν σὲ κάθε τάξη δαπάνης, ὥστε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψη ἡ σχετικὴ σημασία τους ὡς πρὸς τὸ σύνολο.

Οἱ δαπάνες ὑπολογίσθηκαν σὰν τὸ ἄθροισμα τῆς χρηματικῆς ἀξίας τῶν ἀγαθῶν ποὺ ἀγοράστηκαν καὶ τῆς τεκμαρτῆς ἀξίας τῶν καταναλωθέντων ἀγαθῶν ποὺ ἀποκτήθηκαν χωρὶς πληρωμὴ, ἐπειδὴ προῆλθαν εἴτε ἀπὸ ἴδια παραγωγή εἴτε ἀπὸ μεταβιβάσεις. Αὐτὸ ἐγινε γιὰ νὰ μὴ ὑπάρχει ὑποεκτίμηση τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν νοικοκυριῶν καὶ ἰδιαίτερα τῶν ἡμιαστικῶν-ἀγροτικῶν περιοχῶν, ὅπου οἱ τελευταῖες αὐτὲς δαπάνες εἶναι ἀρκετὰ μεγάλες. Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρεται, ὅτι τὸ ποσοστὸ τῶν τεκμαρτῶν δαπανῶν στὸ σύνολο τῶν δαπανῶν ἦταν τὸ ἔτος 1963, γιὰ μὲν τὰ ἀστικὰ νοικοκυριά 9%, γιὰ δὲ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά 32%. Τὰ ἀντίστοιχα ποσοστά, γιὰ τὸ 1974, ἦταν 11% καὶ 19%.

Οἱ ἀνεξάρτητες μεταβλητὲς ποὺ χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὴν ἐκτίμηση τῆς συναρτήσεως, εἶναι ἡ συνολικὴ δαπάνη καὶ τὸ μέγεθος τοῦ νοικοκυριοῦ. Ἡ συνολικὴ δαπάνη χρησιμοποιήθηκε ἀντὶ τοῦ εἰσοδήματος, γιατί δὲν ὑπάρχουν διαθέσιμα στοιχεῖα ἀναφορικὰ μὲ τὴν κατανομὴ τῶν δαπανῶν γιὰ τὰ διάφορα ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίες κατὰ τάξεις εἰσοδήματος. Ἐν τούτοις αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ σὰν ἀδυναμία τῶν ἀποτελεσμάτων μας, γιατί ἀκόμη καὶ ἂν ὑπῆρχαν τέτοια στοιχεῖα αὐτὰ θὰ ἦταν λιγώτερο ἀξιοπίστα ἀπὸ τὴν συνολικὴ δαπάνη, ἐπειδὴ ὑπάρχει ἀπόκρυψη εἰσοδήματος γιὰ φορολογικοὺς λόγους (2).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μεταβλητὴ «μέγεθος νοικοκυριοῦ», δὲν ἐγινε στάθμιση ὡς πρὸς τὸ φύλο ἢ τὴν ἡλικία τῶν μελῶν τοῦ νοικοκυριοῦ, ποὺ ὅπως εἶναι φανερό, καὶ τὰ δύο ἐπηρεάζουν τὴν κατανάλωση, γιατί ἕνας τέτοιος χειρισμὸς θὰ ἦταν πολὺ πολὺπλοκος.

3. Ἐμπειρικὴ Ἀνάλυση

Τὰ στατιστικὰ ἀποτελέσματα δίνονται στοὺς πίνακες 1-6. Οἱ πίνακες 1-4 περιλαμβάνουν τὶς γενικὲς κατηγορίες καταναλισκομένων ἀγαθῶν, οἱ δὲ πίνακες 5 καὶ 6

τά βασικά είδη τροφίμων. Οί πίνακες 1 και 2 αναφέρονται αντίστοιχως στα άστικά και ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά του έτους 1963/64. Οί πίνακες 3 και 5 αναφέρονται στα άστικά νοικοκυριά του έτους 1974, οί δε 4 και 6 στα ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά του έτους αυτού. Στην πρώτη στήλη τών πινάκων αυτών αναφέρονται οί διάφορες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών για τούς πίνακες 1-4, και είδη τροφίμων για τούς πίνακες 5 και 6. Στην στήλη 2 δίνεται ή σταθερά τής συναρτήσεως παλινδρομήσεως. Στις επόμενες στήλες (3 και 4) δίνονται οί έκτιμηθείσες ελαστικότητες καταναλώσεως ως προς τήν συνολική δαπάνη (ϵ_{ψ}) και ως προς τό μέγεθος του νοικοκυριού (ϵ_{η}). Στις στήλες 5 και 6 παρέχονται αντίστοιχα οί στατιστικές $\bar{R}^2$ και DW, ενώ στην τελευταία στήλη τών πινάκων αυτών δίνονται τά ποσοστά συμμετοχής τών επί μέρους κατηγοριών αγαθών και υπηρεσιών στην συνολική δαπάνη ή στην δαπάνη για τρόφιμα για τούς αντίστοιχους πίνακες. Μέσα σε παρενθέσεις και κάτω από τις έκτιμήσεις τών στηλών 3 και 4 δίνονται οί έκτιμήσεις τής στατιστικής t. του Student. Ό πίνακας 7 περιλαμβάνει συγκριτικά τά ποσοστά συμμετοχής στην δαπάνη για τρόφιμα.

Συγκρίνοντας τά αποτελέσματα του έτους 1963/64 μεταξύ άστικών και ήμιαστικών-άγροτικών νοικοκυριών (βλ. πίνακες 1 και 2), παρατηρούμε μεγάλες διαφορές μεταξύ τους, όσον αφορά τά ποσοστά συμμετοχής τών διαφόρων κατηγοριών αγαθών στην συνολική δαπάνη καταναλώσεως και όσον αφορά τις ελαστικότητες ϵ_{ψ} και ϵ_{η} . Αξίζει να σημειωθεί ότι οί διαφορές αυτές αναμένονταν, σύμφωνα με τό νόμο του Engel (6) δεδομένου ότι ή μηνιαία συνολική δαπάνη κατά νοικοκυριό τό έτος αυτό, σε τρέχουσες τιμές, στα άστικά νοικοκυριά ήταν υπερδιπλάσια (δηλ. 5.800 δρχ.) από εκείνη τών ήμιαστικών-άγροτικών νοικοκυριών (πού ήταν 2.760 δρχ.).

Ειδικότερα, τά νοικοκυριά τών πόλεων διέθεταν κατά τό έτος αυτό για διατροφή τό 31,5% τών συνολικών δαπανών τους έναντι του 46% τών νοικοκυριών τών ήμιαστικών-άγροτικών περιοχών. Η διαφορά αυτή γίνεται ακόμα πιό έντονη αν ληφθή ύπ' όψη ότι οί τιμές τών τροφίμων στις ήμιαστικές-άγροτικές περιοχές είναι μικρότερες από εκείνες τών πόλεων (3).

Η ϵ_{ψ} για τά είδη διατροφής υπολογίσθηκε σε 0,56 για τά άστικά νοικοκυριά και σε 0,74 για τά ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά. Οί έκτιμήσεις αυτές, δείχνουν ότι τά ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά διέθεταν για διατροφή μεγαλύτερο ποσοστό τής αύξησεως τών συνολικών δαπανών τους από ότι τά νοικοκυριά τών πόλεων. Τουτό συνέβη γιατί τά πρώτα είχαν μεγαλύτερη ανάγκη για τά αγαθά αυτά από τά δεύτερα και προσπαθοῦσαν να τήν ικανοποιήσουν σε μιá αύξηση του εισοδήματός των. Η ϵ_{η} για τά είδη διατροφής έκτιμήθηκε σε 0,46 για τά άστικά νοικοκυριά και σε 0,39 για τά ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά. Αν δεχθοῦμε ότι ή τιμή αυτή για άστικά νοικοκυριά δικαιολογείτο από τις οικονομίες κλίμακος, δηλ. από τό γεγονός ότι ή αύξηση τών μελών τής οικογενείας δέν απαιτεί αναλογική αύξηση τών δαπανών διατροφής, πρέπει να δεχθοῦμε ότι στα ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά ή αύξηση

τῶν μελῶν τοῦ νοικοκυριοῦ, τὰ ὁποῖα κατὰ μέσον ὄρο εἶναι περισσότερα ἀπὸ ὅτι στὰ ἀστικά νοικοκυριά, ἀντιμετωπιζόταν μὲ θυσίες ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα μέλη.

Τὸ ποσοστὸ συμμετοχῆς στὴν συνολικὴ δαπάνη καταναλώσεως τῆς κατηγορίας οἰνοπνευματώδων ποτῶν-καπνοῦ ἦταν περίπου τὸ ἴδιο στὶς ἀστικές (3,6%) καὶ τὶς ἡμιαστικές-ἀγροτικές περιοχές (3%). Ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἐλαστικότητων θὰ μπορούσαμε νὰ κατατάξουμε τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ στὰ εἶδη πολυτελείας, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά, $\epsilon_{\psi} = 1,42$, ἐνῶ ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀστικά νοικοκυριά στὰ εἶδη πρώτης ἀνάγκης, $\epsilon = 0,55$. Τὰ ποσοστὰ συμμετοχῆς γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες κατηγορίες ἀγαθῶν ἦταν μεγαλύτερα στὰ ἀστικά νοικοκυριά ἀπὸ ὅτι στὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά. Οἱ ϵ_{ψ} γιὰ τὶς κατηγορίες ἐνδύσεως-ὑποδήσεως καὶ στεγάσεως-ὑδρεύσεως-καυσίμων-φωτισμοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀστικά νοικοκυριά ἐκτιμήθηκαν γύρω στὴν μονάδα. Ἐν τούτοις γιὰ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά, ἢ ϵ_{ψ} γιὰ τὰ εἶδη ἐνδύσεως-ὑποδήσεως ὑπολογίσθηκε σὲ 2,14, δηλαδὴ τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ ἀντιμετωπιζόταν σὰν εἶδη πολυτελείας, ἐνῶ γιὰ τὴν κατηγορία στεγάσεως-ὑδρεύσεως – καυσίμων-φωτισμοῦ ἢ ϵ_{ψ} ὑπολογίσθηκε σὲ 0,57. Ἡ ἀνελαστικότητα στὴν δαπάνη γιὰ κατοικία στὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ ἀπὸ τὶς πρωτόγονες συνθήκες διαβιώσεως καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι μόνο τὰ 6,4% τῶν νοικοκυριῶν πλήρωναν ἐνοίκια (ἔχαντι 34% τῶν ἀστικῶν νοικοκυριῶν). Οἱ ϵ_{ψ} γιὰ τὶς κατηγορίες διαρκῶν ἀγαθῶν οἰκιακῆς χρήσεως καθὼς καὶ ὑγείας-ἀτομικοῦ εὐπρεπισμοῦ-ἐκπαιδεύσεως-μορφώσεως-ἀναψυχῆς δείχνουν ὅτι τὰ εἶδη αὐτὰ ἀντιμετωπιζόταν σὰν πολυτελῆ καὶ στὶς δύο κατηγορίες νοικοκυριῶν.

Τὸ ἔτος 1974 ἢ μηνιαία συνολικὴ δαπάνη κατὰ νοικοκυριὸ σὲ τρέχουσες τιμές ἦταν, γιὰ μὲν τὰ ἀστικά νοικοκυριά 12.684 δρχ., γιὰ δὲ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά 9.000 δρχ. Ἀπὸ τὴν σύγκριση τῶν ἀποτελεσμάτων μεταξὺ τῶν δύο κατηγοριῶν νοικοκυριῶν κατὰ τὸ ἔτος αὐτὸ (βλέπε πίνακες 3 καὶ 4) παρατηροῦμε ὅτι α) τὰ ποσοστὰ συμμετοχῆς τῶν εἰδῶν διατροφῆς στὴν συνολικὴ δαπάνη καταναλώσεως γιὰ μὲν τὰ ἀστικά νοικοκυριά ἦταν 31,8% γιὰ δὲ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά ἦταν 36,9%. β) Γιὰ τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ καὶ τὸν καπνὸ, τὸ ποσοστὸ συμμετοχῆς στὰ μὲν ἀστικά νοικοκυριά ἦταν 3,6% στὰ δὲ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά 5,1%. γ) Τὰ ποσοστὰ γιὰ ὅλες τὶς ἄλλες κατηγορίες ἀγαθῶν ἦταν μεγαλύτερα στὴν περίπτωση τῶν ἀστικῶν νοικοκυριῶν.

Οἱ ἐλαστικότητες ὡς πρὸς τὴν συνολικὴ δαπάνη καὶ τὸ μέγεθος τοῦ νοικοκυριοῦ παρουσίασαν μεγαλύτερη ὁμοιομορφία ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀστικά καὶ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά τὸ ἔτος 1974 ἀπὸ ὅτι τὸ ἔτος 1963/64.

Αὐτὸ πιθανῶς νὰ ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν μέσων δαπανῶν τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν νοικοκυριῶν περιορίστηκε σημαντικά. Οἱ ϵ_{ψ} γιὰ τὰ εἶδη διατροφῆς, οἰνοπνευματώδη ποτὰ καὶ καπνὸ, καθὼς καὶ στεγάση-ὑδρευση-καύσιμα-φωτισμὸ βρέθηκαν μικρότερες τῆς μονάδας καὶ γιὰ τὶς δύο κατηγορίες νοικοκυριῶν. Οἱ ϵ_{ψ} γιὰ ὑγεία-ἀτομικὸ εὐπρεπισμὸ κυμάνθηκαν περὶ τὴν μονάδα, οἱ ὑπόλοιπες δὲ ϵ_{ψ} ἦταν μεγαλύτερες τῆς μονάδας. Οἱ ϵ_{η} γιὰ τὶς δύο κατηγορίες νοικο-

κυριών ήταν θετικές (μικρότερες της μονάδας) για τα είδη διατροφής και τα οίνο-πνευματώδη και καπνό, αρνητικές δὲ για ὅλα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ.

Πρὶν ἐπιχειρήσουμε τὴν σύγκριση τῶν καταναλωτικῶν προτύπων τῶν δύο κατηγοριῶν νοικοκυριῶν γιὰ τὰ ἔτη 1963/64 καὶ 1974, θὰ ἦταν σκόπιμο νὰ ὑπενθυμί-σουμε τὶς κυριότερες ἐξελίξεις τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας κατὰ τὰ ἔτη αὐτά.³ Μπο-ροῦμε νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς ἔχουν ἐπηρεάσει τὴν δομὴ τῆς κατα-ναλώσεως τῶν νοικοκυριῶν. Ἐτσι τὸ ἀκαθάριστο ἔθνικὸ εἰσόδημα αὐξήθηκε κατὰ 104% σὲ σταθερὲς τιμὲς τὸ 1970. Τὸ κατὰ κεφαλὴ ἔθνικὸ εἰσόδημα αὐξήθηκε κατὰ 92% λόγῳ τῆς ἐν τῷ μεταξύ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ ποσοστιαία συμμετοχὴ τοῦ ἀγροτικοῦ κλάδου ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος, παρὰ τὴν κατὰ 36% αὐξηση τοῦ ἔθνικοῦ προϊόντος τοῦ προερχομένου ἀπὸ τὴν γεωργία, μειώθηκε ἀπὸ 24,9% τὸ 1963 σὲ 16,6% τὸ 1974, μὲ ἀντίστοιχη αὐξηση τοῦ βιομηχανικοῦ προϊόντος. Ἡ ὑπαρξὴ χαμηλῆς παραγωγικότητας καὶ συγκεκριμένης ἀνεργίας ὤ-θησαν τὸν ἀγροτικὸ πληθυσμὸ σὲ ἀναζήτησι ἀλλῆς ἀπασχολήσεως στὰ ἀστικὰ κέν-τρα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ κατὰ τὰ ἔτη αὐτά, ὥστε ὁ πληθυσμὸς ὁ ἀπασχολούμενος στὸν ἀγροτικὸ τομέα, μειώθηκε κατὰ 30%. Τὸ ποσοστὸ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν πόλεων ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων αὐξήθηκε μεταξύ τῶν ἐτῶν 1961 καὶ 1971 (ἔτη ἀπογραφῶν) κατὰ 10% σὲ ἀντίστοιχη αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας κατὰ 4,5%.

Ἡ κατὰ κεφαλὴ ἰδιωτικὴ κατανάλωση μεταξύ τῶν ἐτῶν 1963 καὶ 1974 ἀκολού-θησε τὴν αὐξηση τοῦ κατὰ κεφαλὴ εἰσοδήματος (14.873 δρχ. τὸ 1963 ἔναντι 28.162 δρχ. τὸ 1974, σὲ σταθερὲς τιμὲς 1970, ἦτοι αὐξηση κατὰ 90%). Ἡ αὐξηση αὐτὴ φαίνεται ὅτι ἀντικατοπτρίζει κυρίως τὴν αὐξηση τῆς καταναλώσεως τῶν ἡμιαστι-κῶν καὶ ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν, γιατί ἐνῶ τὸ 1963 σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα τῶν οἰ-κογενειακῶν προϋπολογισμῶν τῆς ΕΣΥΕ ἡ μηνιαία συνολικὴ δαπάνη τῶν ἀστικῶν νοικοκυριῶν ἦταν 6.824 δρχ. ἔναντι 8.100 δρχ. τὸ 1974 (σὲ σταθερὲς τιμὲς 1970, ἀφοῦ περιελήφθησαν καὶ οἱ τεκμαρτὲς δαπάνες), ἡ ἴδια δαπάνη ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικὰ νοικοκυριά ὑπολογίσθηκε σὲ 3.176 δρχ. τὸ 1963 καὶ σὲ 5.747 δρχ. τὸ 1974. Ἄς ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων κατὰ νοικοκυριὸ μειώ-θηκε ἀπὸ 3,5 ἄτομα σὲ 3,29 ἄτομα γιὰ τὰ ἀστικὰ νοικοκυριά, ἀπὸ 4 ἄτομα σὲ 3,57 ἄτομα στὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικὰ νοικοκυριά.

Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1963 καὶ 1974 παρατηρήθηκε μιὰ δυσανάλογη ὡς πρὸς τὸν γενικὸ δείκτη τῶν τιμῶν αὐξηση τῶν τιμῶν τῶν εἰδῶν διατροφῆς, τῶν τιμῶν τῶν ὑγρῶν καυσίμων καθὼς καὶ τῶν ἀμοιβῶν ἱατρικῆς περιθάλψεως καὶ μιὰ μικρότερη αὐξηση τῶν τιμῶν γιὰ τὰ εἶδη ἐνδύσεως-ὑποδήσεως καὶ διαρκῶν ἀγαθῶν οἰκιακῆς χρήσεως.

Συγκρίνοντας τὰ καταναλωτικὰ πρότυπα τῶν ἐτῶν 1963/64 καὶ 1974 παρατη-ροῦμε τὰ ἑξῆς:

α. *Ἀστικὰ νοικοκυριά*: Τὸ ποσοστὸ συμμετοχῆς τῶν εἰδῶν διατροφῆς στὴν συ-νολικὴ δαπάνη κατὰ τὸ ἔτος 1974 ἦταν περίπου τὸ αὐτὸ μὲ τοῦ ἔτους 1963/64. Πα-ρατηρήθηκε ὁμοίως στροφὴ τῆς ζήτησεως πρὸς ὑψηλότερης στάθμης διαβιώσεως εἶδη

διατροφής (βλέπε περί μεταβολής στην κατανάλωση των ειδών των τροφίμων πιο κάτω). Τα ποσοστά συμμετοχής των κατηγοριών μεταφορών-επικοινωνιών και υγείας-άτομικού εύπρεπισμού-εκπαιδύσεως-μορφώσεως-άναψυχής έμφανίστηκαν αύξημένα το 1974. Αυτό πιθανώς να όφείλεται άφ' ενός μόν στην άνοδο του βιοτικού έπιπέδου λόγω αύξήσεως του έσοδήματος, άφ' έτέρου δέ στην δυσανάλογη αύξηση των τιμών των ύγρων καυσίμων και των άμοιβών της Ιατρικής περιθάλψεως.

Η ϵ_{ψ} για τα είδη διατροφής αύξήθηκε το 1974 (0,63 έναντι 0,56 το 1963). Η ϵ_{η} παρέμεινε σταθερή. Η ϵ_{ψ} για την κατηγορία οίνοπνευματωδών ποτών και καπνού αύξήθηκε. Άκολούθησε δηλαδή την αντίστοιχη έλαστικότητα για τα είδη διατροφής. Η ϵ_{ψ} παρέμεινε έπίσης σταθερή. Τα είδη ένδύσεως-ύποδήσεως (ϵ_{ψ} περί την μονάδα το 1963/64) παρουσίασαν μεγάλη έλαστικότητα $\epsilon_{\psi} = 1,90$ το 1974. Μόνον ή ϵ_{ψ} για την κατηγορία στεγάσεως-ύδρευσεως-καυσίμων-φωτισμού μειώθηκε σημαντικά το 1974, αλλά ή σύγκριση με το έτος 1963/64 δέν φαίνεται να είναι άξιόπιστη γιατί στην κατάταξη των δαπανών των οικογενειακών προϋπολογισμών της ΕΣΥΕ για το έτος 1974, οί δαπάνες της κατηγορίας αυτής δέν περιλαμβάνουν άγορά σπιτιού ή οικοπέδου, έπέκταση ή έπισκευές και τόκους στεγαστικών δανείων. Η ϵ_{ψ} για διαρκή άγαθά αύξήθηκε οί δέ ϵ_{ψ} για υγεία-άτομικό εύπρεπισμό, εκπαίδευση-μόρφωση-άναψυχή, μεταφορές-επικοινωνίες και διάφορα άγαθά, έμειναν περίπου σταθερές.

β. Ημιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά: Ένω οί μηνιαίες δαπάνες των άστικών νοικοκυριών μεταξύ των έτών 1963/64 και 1974 διπλασιάστηκαν σέ τρέχουσες τιμές, οί αντίστοιχες δαπάνες των ήμιαστικών-άγροτικών νοικοκυριών υπερτριπλασιάστηκαν. Η βελτίωση στους όρους διαβίωσης των ήμιαστικών-άγροτικών νοικοκυριών κατά την ένδεκαετία φαίνεται ότι ήταν πολύ σημαντική.

Το ποσοστό συμμετοχής των ειδών διατροφής στην συνολική δαπάνη μειώθηκε άπό 46% το 1963/64 σέ 36,9% το 1974. Η ϵ_{ψ} για τα είδη αυτά άπό 0,74 το 1963/64 μειώθηκε σέ 0,60 και ή ϵ_{η} αύξήθηκε άπό 0,39 το 1963/64 σέ 0,48 το 1974.

Το 1974 παρατηρήθηκε αύξηση στα ποσοστά συμμετοχής των κατηγοριών οίνοπνευματωδών ποτών-καπνού (άπό 3% σέ 5,1%), υγείας-άτομικού εύπρεπισμού (4,4 έναντι 3,8) και μεταφορών-επικοινωνιών (άπό 3,3% σέ 6,15%). Τα ποσοστά συμμετοχής των κατηγοριών ένδύσεως-ύποδήσεως και εκπαιδεύσεως-μορφώσεως-άναψυχής παρέμειναν στα αυτά έπίπεδα. Η ϵ_{ψ} για οίνοπνευματώδη ποτά-καπνό παρουσίασε μείωση μεταξύ των έτών 1963/64 και 1974, δηλαδή άπό 1,42 έγινε 0,78. Η ϵ_{η} για τα αυτά είδη σημείωσε αύξηση (0,61 έναντι 0,22). Περίπου σταθερές παρέμειναν οί ϵ_{ψ} για τα είδη ένδύσεως-ύποδήσεως ($\epsilon_{\psi} = 2,1$) με βελτίωση της ϵ_{η} (πάντα άρνητικής).

Η ϵ_{ψ} για την κατηγορία «στέγαση-ύδρευση-καύσιμα-φωτισμός» παρουσίασε μικρή αύξηση (θα ήταν ένδεχομένως μεγάλη άν ή κατηγορία αυτή για το έτος 1974 δέν περιλάμβανε λιγώτερα άγαθά άπό το 1963/64). Όποσδήποτε υπήρξε βελτίωση στις συνθήκες κατοικίας κατά την ένδεκαετία. Ός πρός την κατηγορία «υγεία-

ατομικός εϋπρεπισμός» σημειώθηκε μείωση τής ϵ_{ψ} , δηλαδή τὰ ἀγαθὰ αὐτὰ ἔπαψαν νὰ ἀνήκουν στὰ εἶδη μεγάλης πολυτελείας γιὰ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά. Ἡ ϵ_{ψ} γιὰ τὴν κατηγορία «ἐκπαίδευση-μόρφωση-ἀναψυχή» βρέθηκε στὰ αὐτὰ ἐπίπεδα τοῦ 1963/64 ($\epsilon_{\psi} = 2,40$). Τὸ ἴδιο συνέβη μὲ τὰ διαρκῆ ἀγαθὰ οἰκιακῆς χρήσεως ($\epsilon_{\psi} = 2,17$).

Μεταβολές στὴν κατανάλωση τῶν εἰδῶν διατροφῆς

Στὴν ἔρευνά μας ὅσον ἀφορᾷ τὶς μεταβολές ποὺ ἐπῆλθαν στὴν κατανάλωση τῶν εἰδῶν διατροφῆς, δὲν ἔγινε δυνατὸ λόγῳ ἀνεπαρκείας στοιχείων, νὰ περιληφθοῦν οἱ τεκμαρτὲς δαπάνες γιὰ τρόφιμα (δηλ. ἡ κατανάλωση ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὴν ἴδια παραγωγή τῶν νοικοκυριῶν) οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν σημαντικὸ μέρος τῆς καταναλώσεως, ἰδίως τῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν.

Τὰ δικὰ μας ἀποτελέσματα ἀναφέρονται στὸ ἔτος 1974 (πίνακες 5 καὶ 6) καὶ ἡ σύγκριση γίνεται μὲ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ καθηγητοῦ κ. Σκοῦντζου (17) ὅσον ἀφορᾷ τὶς ἐλαστικότητες. Αὐτὲς ἀναφέρονται στὸ ἔτος 1964 γιὰ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά καὶ στὸ ἔτος 1957 γιὰ τὰ ἀστικά νοικοκυριά (στοιχεῖα οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν ἀστικῶν νοικοκυριῶν γιὰ τὰ εἶδη τροφίμων δὲν ὑπάρχουν γιὰ τὸ ἔτος 1963).

Ἀπὸ τὴν σύγκριση τῶν ποσοστῶν δαπάνης γιὰ τὰ διάφορα εἶδη διατροφῆς ὡς πρὸς τὴν συνολικὴ δαπάνη γιὰ τρόφιμα, (βλ. πίνακα 7) παρατηροῦμε μεγάλη μείωση τοῦ ποσοστοῦ δαπάνης ποὺ διατέθηκε γιὰ ψωμί, ἀλεύρι καὶ δημητριακὰ τὸ 1974 ἔναντι τοῦ ἔτους 1963 γιὰ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά καὶ τοῦ ἔτους 1957 γιὰ τὰ ἀστικά νοικοκυριά. Ἐπίσης παρατηροῦμε μείωση τοῦ ποσοστοῦ δαπάνης γιὰ ψάρια ὅσον ἀφορᾷ τὶς δύο κατηγορίες νοικοκυριῶν καὶ γιὰ γαλακτοκομικὰ προϊόντα, ὄσπρια καὶ φρούτα, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά. Ὑπάρχει σημαντικὴ ἀύξηση τοῦ ποσοστοῦ δαπάνης γιὰ κρέας καὶ γιὰ τὶς δύο κατηγορίες νοικοκυριῶν καὶ μικρότερη ἀύξηση τοῦ ποσοστοῦ δαπάνης γιὰ ζάχαρη-εἶδη ζαχαροπλαστικῆς. Ἐπίσης ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά ὑπάρχει ἀύξηση τοῦ ποσοστοῦ δαπάνης γιὰ ἔλαια-λίπη.

Ἡ ἐλαστικότητα ὡς πρὸς τὴν συνολικὴ δαπάνη γιὰ τὴν κατηγορία «εἶδη διατροφῆς», χωρὶς νὰ περιλαμβάνονται οἱ τεκμαρτὲς δαπάνες, γιὰ τὰ ἀστικά νοικοκυριά τὸ ἔτος 1957 βρέθηκε 0,68, τὸ ἔτος 1974 ἦταν 0,60. Οἱ ϵ_{ψ} γιὰ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά τὸ ἔτος 1963 ἦταν 0,81 τὸ δὲ ἔτος 1974 ἦταν 0,67.

Ὁ καθηγητὴς κ. Σκοῦντζος στὴν ἔρευνά του βρῆκε ὅτι, μὲ ἐξαιρέση τὰ γαλακτοκομικὰ προϊόντα καὶ τὰ ὄσπρια-φρούτα καὶ τὰ λαχανικὰ γιὰ τὰ ὁποῖα οἱ ἐλαστικότητες ὡς πρὸς τὴν συνολικὴ δαπάνη ἦταν μεγαλύτερες γιὰ τὰ ἀστικά νοικοκυριά, οἱ ϵ_{ψ} γιὰ τὰ ὑπόλοιπα εἶδη τροφίμων ἦταν μεγαλύτερες γιὰ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά τῆς Ἑλλάδος. Οἱ ϵ_{ψ} γιὰ τὸ κρέας, τὴν ζάχαρη καὶ τὰ εἶδη ζαχαροπλαστικῆς ἦταν μεγαλύτερες τῆς μονάδας γιὰ τὰ ἡμιαστικά-ἀγροτικά νοικοκυριά. Τὸ ἔ-

τος 1974, κατά την μελέτη μας, εκτός από την ϵ_{ψ} για ψάρια και ζάχαρη-είδη ζαχαροπλαστικής, οι υπόλοιπες ελαστικότητες ήταν μεγαλύτερες στα ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά.

Είναι έντυπωσιακές οι παρατηρούμενες μεταβολές στις ελαστικότητες των ειδών διατροφής και στις δύο κατηγορίες νοικοκυριών μεταξύ των μελετουμένων ετών. Όσον αφορά τα άστικά νοικοκυριά η ϵ_{ψ} για κρέας από 0,92 το 1957 μειώθηκε στο 0,59 το 1974 και από 1,19 στα ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά το 1963, μειώθηκε σε 0,68 το έτος 1974.

Έπαψε πλέον το κρέας να είναι τροφή πολυτελείας και για τις δύο κατηγορίες νοικοκυριών το 1974. Η ϵ_{ψ} για ψάρια επίσης μειώθηκε και στις δύο κατηγορίες νοικοκυριών.

Η ϵ_{ψ} για φρούτα και λαχανικά μειώθηκε και για τις δύο κατηγορίες νοικοκυριών παρ' όλο που λόγω του κλίματος στην Ελλάδα τα είδη αυτά ήταν πάντα ευρείας καταναλώσεως. Η ϵ_{ψ} για ψωμί-δημητριακά ήταν χαμηλή και δεν μεταβλήθηκε όσον αφορά τα άστικά νοικοκυριά. Όσον αφορά όμως τα ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά το έτος 1963 ήταν πολύ ψηλή (0,63) και μειώθηκε στο μισό το 1974.

Οι ϵ_{ψ} για την κατηγορία λίπη-έλαια αυξήθηκαν και στα άστικά και τα ήμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά. Για μὲν τα πρώτα η ελαστικότητα δαπάνης πλησίαζε την μονάδα το 1974, για δὲ τα δεύτερα παρουσιάστηκε μεγαλύτερη τῆς μονάδας. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει το βούτυρο και είναι γνωστό ότι όταν αυξάνει το εισόδημα, γίνεται υποκατάσταση των φυτικών λιπών με τα ζωικά και δη με το βούτυρο, αγαθό που φαίνεται να εξακολουθεί να είναι πολυτελείας για τα ελληνικά νοικοκυριά ώστε να έχει παρασύρει τις ελαστικότητες για την κατηγορία λίπη-έλαια πρὸς τὰ ἄνω.

Παρατηρήθηκε μείωση τῆς ελαστικότητας ὡς πρὸς τὴν συνολικὴ δαπάνη γὰρ γαλακτοκομικὰ προϊόντα-αὐγὰ ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀστικά νοικοκυριά, ἀύξηση ὁμοίως τῆς ἴδιας ελαστικότητας ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἡμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά. Θὰ μπορούσε νὰ ἰσχυρισθεῖ κανεὶς ὅτι γὰρ τὰ ἀστικά νοικοκυριά ἡ ἐξέλιξη ἦταν συνεπὴς πρὸς τὴν βελτίωση τοῦ ἐπιπέδου διατροφῆς. Τί συνέβη ὁμοίως στὰ ἡμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά; Προφανῶς τὰ στοιχεῖα μας χωρὶς νὰ ὑπολογίζονται οἱ τεκμαρτὲς δαπάνες εἶναι παραπλανητικά.

Βρέθηκε τέλος ἀξιοσημείωτη τιμὴ τῆς ϵ_{ψ} γὰρ τὴν ζάχαρη-είδη ζαχαροπλαστικῆς γὰρ τὰ ἀστικά νοικοκυριά, μειωμένη δὲ γὰρ τὰ ἡμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά. Ἡ μείωση τῆς τιμῆς τῆς ελαστικότητας στὰ ἡμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά (ἀπὸ 1,33 σὲ 0,68) εἶναι φυσικὴ συνέπεια τῆς βελτιώσεως τοῦ ἐπιπέδου διατροφῆς τους, ἡ δὲ ἀύξηση στὴν τιμὴ τῆς ελαστικότητας ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀστικά νοικοκυριά (ἀπὸ 0,65 σὲ 0,85), δείχνει ἴσως τὴν ἐνσωματωμένη στροφὴ τῶν προτιμήσεων τῶν καταναλωτῶν αὐτῶν πρὸς τὰ πολυτελῆ είδη ζαχαροπλαστικῆς.

Μεταξὺ τῶν ἐρευνωμένων ἐτῶν παρατηρήθηκε γενικὴ ἀύξηση τῶν τιμῶν τῶν ελαστικότητων ὡς πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ νοικοκυριοῦ, τόσο γὰρ τὰ ἀστικά ὅσο καὶ γὰρ τὰ ἡμιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά.

4. Συμπεράσματα

Μεταξύ των ετών 1963 και 1974 πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα μια αξιολογήσιμη πορεία ανάπτυξεως, που αντικατοπτρίζεται στην μεταβολή της δομής των καταναλωτικών προτύπων των νοικοκυριών. Η δυαδική μορφή της οικονομίας, έντονη κατά το 1963, αλλοιώθηκε το 1974. Παρατηρήθηκε στροφή του άπασχολουμένου στην γεωργία εργατικού δυναμικού προς την βιομηχανική άπασχοληση, είτε στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα είτε στο εξωτερικό. Η μετανάστευση βελτίωσε τα χρηματικά εισοδήματα των έναπομεινάντων κατοίκων είτε αυξάνοντας τον αγροτικό κληρο, είτε μέσω των έμβασμάτων των μεταναστών προς τους οικείους τους.

Έτσι λόγω της σημαντικής αδήξεως της συνολικής δαπάνης των ήμισιαστικών-αγροτικών νοικοκυριών, τα καταναλωτικά τους πρότυπα μεταβλήθηκαν το έτος 1974 έναντι του 1963, ώστε να παρουσιάζουν μεγάλη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου. Η μεταβολή στα καταναλωτικά πρότυπα των αστικών περιοχών δεν παρουσιάστηκε έντυπωσιακή, με αποτέλεσμα την τάση εξομοιώσεως των καταναλωτικών προτύπων των αστικών και ήμισιαστικών-αγροτικών νοικοκυριών.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Allen, R.G.D., Bowley, A.L., Family Expenditure. London, P.S. King and Son, 1935.
2. Crockett, J., Δαπάναι καταναλώσεως και εισοδήματα εν Ελλάδι. ΚΕΠΕ. Αθήναι, 1970.
3. Δρακάτος, Κ., Παράγοντες διαφορισμού ειδών διατροφής εν Ελλάδι. Τράπεζα της Ελλάδος. Αθήναι, 1963.
4. Engel, E., Die Productions-und consumptions Verhältnisse des Konigreichs Sachsens. 1857.
5. ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών, διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχάς της Ελλάδος κατά το έτος 1957/58. Αθήναι, 1961.
6. ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών διεξαχθείσα εις τας ήμισιαστικές και αγροτικές περιοχάς της Ελλάδος κατά το έτος 1963/64. Αθήναι, 1969.
7. ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών διεξαχθείσα εις τας αστικές περιοχάς της Ελλάδος κατά τα έτη 1962/63 έως 1968/69. Αθήναι, 1972.
8. ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών 1974. Αθήναι, 1975.
9. Στατιστική Έπετηρίς της Ελλάδος. 1965.
10. Στατιστική Έπετηρίς της Ελλάδος 1975.
11. Houthakker, H.S., An International Comparison of Household Expenditure Patterns, Commemorating the Centenary of Engel's Law, Econometrica, Vol. 25. No. 4, October 1957, pp. 532-551.
12. Humphrey, D.H., Oxley, H.S., Expenditure and Household-Size Elasticities in Malawi: Projections and a Summary of East African Findings. The Journal of Development Studies, Vol. 12, January 1976, pp. 252-269.
13. Κεβόρκ, Κ.Η., Πρότυπον αστικής καταναλώσεως εν Ελλάδι και διεθνείς συγκρίσεις. Τράπεζα της Ελλάδος. Αθήναι, 1962.

14. Leser, G.E.V., *Econometric Techniques and Problems*. Griffin's Statistical Monography and Courses. No 20. London, 1966.
15. Leser, G.E.V. *Forms of Engel Functions*. *Econometrica*, Vol. 31, No. 4. October 1963. pp. 694-703.
16. Prais, S.J., Houthakker, H.S., *The Analysis of Family Budgets*. University Press, Cambridge, 1955.
17. Σκοῦντζος, Θ.Α. Σύγκρισις καταναλωτικῶν προτύπων τῶν ἀστικῶν καὶ ἀγροτικῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἀνάλυσις βάσει οἰκογενειακῶν προϋπολογισμῶν. Σπουδαί, τεῦχος 4, 1974.
18. Stone, R.S., *The Measurement of Consumer's Expenditure and Behavior in the U.K. 1920-1938*. Cambridge University Press. Vol. I. 1954.
19. Stone, R.S., *Linear Expenditure Systems and Analysis: An Application to the Pattern of British Demand*. *Economic Journal LXN*, pp. 551-627.
20. Working, H., *Statistical Laws of Family Expenditure*. *Journal of the American Statistical Association*. Vol. 38. 1943. pp 43-46.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Πρότυπο καταναλώσεως άστικών νοικοκυριών: 1963/64
(Περιλαμβάνονται και οι τεκμαίρες δαπάνες των νοικοκυριών)

Κατηγορίες άγαθών και ύπηρεσιών	σταθερά α	ε _ν	ε _η	R ²	DW	ποσοστό συμμετοχής
1. Είδη διατροφής	0,6731 (3,1795)	0,5564 (7,0255)	0,4601 (4,008)	0,9970	3,0319	31,5
2. Οίονονυματώδη ποτά καπνός	-0,2437 (-0,5591)	0,5484 (3,362)	0,4618 (1,9539)	0,9871	3,0081	3,6
3. Ύδωση - ύπόδυση	-0,7646 (-1,2412)	0,9457 (4,1034)	0,3225 ^x (-0,9654)	0,9859	2,9462	11,2
4. Στέγαση - ύδρευση - καύσιμα - φωτισμός	-0,5609 (-0,7073)	0,9597 (3,2344)	-0,0337 ^x (-0,0784)	0,9647	2,8355	22,8
5. Διαρκή άγαθά οικιακής χρήσεως - οικιακές ύπηρεσίες	-2,3932 (-3,0097)	1,4808 (4,9773)	0,6442 ^x (-1,4939)	0,9721	2,5323	8,2
6. Ύγεια - άτομικός ύπηρε- πισμός - εκπαίδευση - μόρφωση - άναγνυχή	-2,3845 (-4,0269)	1,4825 (6,6916)	0,5185 ^x (1,6147)	0,9865	3,015	8,2
6α. Ύγεια - άτομικός ύπηρεπισμός ^α	-	-	-	-	-	-
6β. Εκπαίδευση - μόρφωση - άναγνυχή ^α	-	-	-	-	-	-
7. Μεταφορές - επικοινωνίες	-3,2057 (-4,0323)	1,7354 (5,8346)	0,7674 (-1,7799)	0,9793	3,1257	6
8. Διάφορα άγαθά - ύπηρε- σίες	-2,4818 (-4,0323)	1,5459 (12,600)	-1,1490 (-0,8379)	0,9974	1,9051	8,5

X. Υποβλήθηκαν οι μη σημαντικές εκτιμήσεις.

α. Οι κατηγορίες αυτές εμφανίζονται ένοσηρες από την ΕΣΥΕ.

Πηγή: ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών διεξαχθείσα ές τις άστικές περιοχές της Ελλάδος κατά τό έτη 1962/63 έως 1968/69. Άθήνα, 1972.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Πρότυπο καταναλώσεως ήμισιατικών-άγροτικών νοικοκυριών 1963/64
(Περιλαμβάνονται και οι τεκμαίρες δαπάνες των νοικοκυριών)

Κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών	σταθερά α	ε _ψ	ε _η	R ²	DW	ποσοστό συμμετοχής
1. Είδη διατροφής	0,3249 (10,9209)	0,7356 (43,19)	0,3908 (20,89)	0,9951	2,0152	46
2. Οίονπνευματόδη ποτά - καπνός	-1,9814 (-10,3504)	1,4236 (12,99)	0,2255 (1,871)	0,9435	1,8722	3
3. Ένδυση - υπόδηση	-3,2891 (-15,099)	2,1415 (17,7)	-0,432 (-3,155)	0,971	2,047	10,9
4. Στέγαση - ύδρευση - καύσιμα - φωτισμός	0,2165 (-1,5335)	0,5731 (7,0887)	0,4357 (4,9071)	0,86	1,8247	17,5
5. Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσεως - οικιακές υπηρεσίες	-4,0356 (-32,074)	2,1855 (30,344)	-1,1519 (-14,563)	0,9926	0,9940	6,4
6. Ύγεια - άτομικός ελπι- ρισμός - εκπαίδευση - μόρφωση - αναψυχή α	-3,99	2,23	-0,576			7,2
6α. Ύγεια - άτομικός ελπι- ρισμός	-3,3143 (-20,42)	1,9340 (20,8157)	-0,3516 (-3,4466)	0,9799	2,0253	3,8
6β. Εκπαίδευση - μόρφωση - αναψυχή	-4,5599 (-25,97)	2,4654 (24,52)	-0,7901 (-6,4225)	0,9864	1,9145	3,4
7. Μεταφορές - επικοινωνίες	-4,0027 (-17,7543)	2,1497 (25,58)	-0,5295 (-5,64)	0,9871	1,9118	3,3
8. Διάφορα αγαθά - υπηρε- σίες	-1,2002 (-3,008)	0,8601 (3,7657)	-0,095X (-0,379)	0,572	5,7	

X. Υποδηλώνεται οι μη σημαντικές εκτιμήσεις.

α. Οι εκτιμήσεις α, ε_ψ, ε_η βρέθηκαν σαν μέσο όρο των δα και ββ.

Πηγή: ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών διεξαχθείσα εις τας ήμισιατικές-άγροτικές περιοχές της Ελλάδος κατά το έτος 1963/64. Αθήνα, 1969.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Πρότυπο καταναλώσεως όστικών νοικοκυριών 1974
(Περιολαμβάνονται και οι εκτιμητές δαπάνες των νοικοκυριών)

Κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών	σταθερά α	ε _ψ	ε _η	R ²	DW	ποσοστό συμμετοχής
1. Είδη διατροφής	0,8572 (16,1861)	0,6342 (43,581)	0,4509 (22,199)	0,9994	2,0885	31,8
2. Οίονονευματώδη ποτά καπνός	-0,7431 (-3,2719)	0,8335 (13,3563)	0,4276 (4,9074)	0,9921	1,5936	3,6
3. Ένδυση - υπόδηση	-4,1443 (-14,984)	1,9088 (25,1154)	-0,4606 (-4,3410)	0,9947	2,6841	10,4
4. Στέγαση - ύδρευση - καύσιμα - φωτισμός ^α	0,96900 (11,2669)	0,5320 (22,509)	0,3528 (10,693)	0,9976	2,4220	20,8
5. Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσεως - οικιακές ύπη- ρεςίες	3,9020 (-33,423)	1,7806 (55,506)	-0,5651 (-12,616)	0,9988	3,2193	7,7
6. Υγεία - άτομικός ελπι- ρισμός - εκπαίδευση - μόρφωση - άναυχη β	3,36	1,4077	0,552	-	-	12,8
6α. Υγεία - άτομικός ελπι- ρισμός	-1,1090 (-6,927)	0,9472 (21,532)	0,03954 ^χ (0,6438)	0,9959	2,7234	5,3
6β. Έκπαιδευση - μόρφωση - άναυχη	-4,0799 (-14,556)	1,8308 (23,772)	-0,5073 (-4,7129)	0,9938	2,3302	7,5
7. Μεταφορές - επικοινωνίες	-3,884 (-21,1029)	1,7979 (35,6077)	-0,7117 (-10,067)	0,9968	2,1268	10,5
8. Διάφορα αγαθά - ύπηρ- σίες	-3,2249 (-13,338)	1,4869 (22,3793)	-0,3307 (-3,5647)	0,9935	2,061	2,4

Χ. Υποδηλώνεται οι μη σημαντικές εκτιμήσεις.
α. Δέν περιλαμβάνονται δαπάνες για άγορά σπαιτού, έπισκευές και τόκοι στεγαστ. δανείων.
β. Οι εκτιμήσεις α, ε_ψ, ε_η για την κατηγορία 6 βρέθηκαν σάν μέσο όρο των έξι και έξι έτ.
Πηγή: ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών 1974. Άθήνα, 1975.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Πρότυπο καταναλώσεως ήμισιτικών-άγροτικών νοικοκυριών 1974
(Περιλαμβάνονται και οι τεκμαίρες δαπάνες των νοικοκυριών)

Κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών	σταθερά α	ε _ψ	ε _η	R ²	DW	ποσοστό συμμετοχής
1. Είδη διατροφής	1,0734 (13,3216)	0,5958 (24,7109)	0,4802 (14,436)	0,9931	2,7423	36,9
2. Οινόπνευματώδη ποτά καπνός	-0,3917 (-1,4749)	0,7885 (3,4041)	0,6140 (5,3077)	0,9529	2,4711	5,1
3. Ένδυση - υπόδηση	-4,4489 (8,8532)	2,0834 (13,132)	-0,35 (-1,5989)	0,9608	2,6632	10,8
4. Στέγαση - ύδρευση - καύσιμα - φωτισμός ^α	0,1429 (0,4843)	0,6816 (6,9757)	-0,1075 ^χ (-0,7976)	0,8706	1,9880	15
5. Διαρκή αγαθά οικιακής χρήσεως - οικιακές υπηρεσίες	-4,9064 (-7,6258)	2,717 (10,691)	-0,3645 (-1,302)	0,9418	2,5757	7,15
6. Ύγεια - άτομικός ευπρε- πισμός - εκπαίδευση μόρ- φοση - αναψυχή β	-4,86	1,9413	-	-	-	7,8
δα. Ύγεια - άτομικός ευπρε- πισμός	-1,3594 (-4,5386)	1,0114 (10,696)	-0,0294 ^χ (-0,099)	0,9436	1,9847	4,4
6β. Εκπαίδευση - μόρφωση - αναψυχή	-5,7066 (-9,4611)	2,3427 (12,3026)	-0,2038 ^χ (-0,7756)	0,9562	3,0235	3,4
7. Μεταφορές - επικοινωνίες	-5,4387 (-21,109)	2,2378 (27,514)	-0,9497 (-8,4618)	0,9909	2,0592	6,15
8. Διάφορα αγαθά - υπηρε- σίες	-2,7526 (-7,7733)	1,4002 (12,524)	-0,1473 ^χ (-0,955)	0,9575	2,2778	3,3

Χ. Υποδηλώνεται οι μη σημαντικές εκτιμήσεις.

α. Δεν περιλαμβάνονται δαπάνες για αγορά σπιτιού, έπισκευές και τόκα στεγαστικών δανείων.

β. Οι εκτιμήσεις α, ε_ψ, ε_η για την κατηγορία 6 βρέθηκαν σαν μέσο όρο των δα και 6β.

Πηγή: ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προβολογισμών 1974. Άθρην, 1975.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Πρότυπο καταναλώσεως ειδών διατροφής
(Δεν περιλαμβάνονται οι τεκμαίρες δαπάνες στα είδη διατροφής)

Άσπια υνικοκυριά 1974

Κατηγορίες τροφίμων	σταθερά	ϵ_{ψ}	ϵ_{η}	$\bar{R}^2$	DW	Συμμετοχή επί δαπάνης τροφίμων
Είδη διατροφής	0,9894	0,6090 (36,9919)	0,4698 (18,6505)	0,9991	2,0065	
Ψωμί - άλευρά - δημητριακά	1,3970	0,1774 (14,2327)	0,8460 (44,1170)	0,9991	3,1624	8,6
Κρέας	0,4825	0,5873 (28,8151)	0,5413 (17,2595)	0,9986	1,8093	26,4
Ψάρια	0,0574	0,4688 (12,5327)	0,5945 ^X (10,3296)	0,9944	3,1589	4,0
Έλαια - λίπη	-1,5308	0,9854 (23,3764)	-0,051 ^X (-0,7912)	0,9949	1,7496	18,0
Γαλακτοκομικά προϊόντα - αγνά	0,5383	0,479 (18,5869)	0,650 (16,3901)	0,9976	2,1666	12,3
Όσπρια - πατάτες - λαχανικά	1,2429	0,2507 (7,0017)	0,8716 (15,8210)	0,9945	1,9409	
Φρούτα - ξηροί καρποί	0,2683	0,5075 (26,008)	0,5981 (19,9187)	0,9986	2,7817	18,6
Ζάχαρη - είδη ζαχαρωτά-σικιής	-0,9936	0,8339 (26,1748)	0,2746 (5,6018)	0,9972	2,6298	6,9
Άλλα τρόφιμα	-1,70	1,0871 (35,6972)	-0,003 ^X (-0,069)	0,9979	1,5365	15,2

X. Υποδηλώνεται οι μη σημαντικές εκτιμήσεις.

Πηγή: ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προτύπων 1974. Αθήνα, 1975.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Πρότυπο καταναλώσεως ειδών διατροφής
(Δεν περιλαμβάνονται οι τεκμαίρες δαπάνες στα είδη διατροφής)
Ήμισιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά 1974

Κατηγορίες	σταθερά	ϵ_{ψ}	ϵ_{η}	$\bar{R}^2$	DW	συμμετοχή έπι δαπάνης τροφίμων
Είδη διατροφής	0,7383	0,6663 (32,9996)	0,4452 (11,01171)	0,9979	2,0870	
Ψωμί - άλεύρι - δημητριακά	1,064	0,2893 (6,0650)	0,8133 8,5079	0,9805	2,5872	11,8
Κρέας	1,1446	0,68 (20,3142)	0,571 (8,5105)	0,9951	2,2051	25,2
Ψάρια	0,2706	0,4373 (10,3427)	0,7593 (8,9615)	0,9888	1,8846	5,4
Έλαια-λίπη	-2,308	1,227 (20,1341)	-0,3798 (-3,1105)	0,9887	1,2188	11
Γαλακτοκομικά προϊόντα - αυγά	-0,6460	0,7855 (29,3505)	0,3806 (7,0978)	0,997	2,457	9,1
Όσπρια - πατάτες - λαχανικά	0,7450	0,3715 (9,3174)	0,8454 (10,5810)	0,9894	2,0647	
Φρούτα - ξηροί καρποί	-0,6778	0,6778 (14,0029)	0,4987 (15,1417)	0,9889	2,8660	7
Ζάχαρη - είδη ζαχαροπλαστικής	-0,4715	0,6807 (20,5989)	0,4596 (6,8410)	0,9946	1,2737	16,5
Άλλα τρόφιμα	-1,6805	1,0682 (22,1230)	0,0631 ^x (0,6526)	0,9929	2,4755	14

X. Υποβλήθηκαν οι μη σημαντικές εκτιμήσεις.
Πηγή: ΕΣΥΕ. Έρευνα οικογενειακών προβολογισμών 1974. Αθήνα 1975.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Ποσοστά επί της δαπάνης διατροφής

Κατηγορίες	'Αστικά νοικοκυριά		'Ημισιαστικά-άγροτικά νοικοκυριά	
	1957-58	1974	1963-64	1974
Ψωμί - άλευρι - δημητριακά	15,5	8,6	16,7	11,8
Κρέας	16,3	26,4	14,5	25,2
Ψάρια	5,4	4,0	6,4	5,4
Έλαια - λίπη	11,1	18,0	8	11
Γαλακτοκομικά προϊόντα - αυγά	12,1	12,3	10	9,1
Όσπρια - λαχανικά - φρούτα	18	18,6	8,2	7
Ζάχαρη - είδη ζαχαροπλαστικής	6,4	6,9	13,8	16,5
Άλλα τρόφιμα	15,2	15,2	22,4	14

Πηγή: ΕΣΥΕ.